

TARTU LINNA TSN TK ALAEALISTE ASJADE KOMISJON VÖITLUSES ÕIGUSERIKKUMISTE VASTU

J. Lott

Tartu Linna TSN TK esimehe asetäitja

Noorsoo kasvatamisel suureneb järjekindlalt üldsuse osatähtsus. Selle tõhustamisel on olulised rajoonide ja linnade täitevkomiteede juures töötavad alaealiste asjade komisjonid.

Vastavalt alaealiste asjade komisjoni põhimäärusele on komisjonide peamine ülesanne õiguserikkumiste ärahoidmine alaealiste osas, abinõude rakendamine järelevalvetuse vastu võitlemiseks, samuti laste ja noorte elu korraldamine ning nende õiguste kaitse.

Kuigi noorsoo kasvatuses ja õiguserikkumiste ärahoidmisega tegeleb rida riiklike asutusi ja organeid, nagu koolid, koolivälised lasteasutused, prokuratuur, kohus, miilitsaorganid jt., rida ühiskondlike organisatsioone, eeskätt komsomoli- ja ametiühinguorganisatsioon ning rahvamalev, on alaealiste asjade komisjonil vastutusrikkad ülesanded alaealiste kuritegevuse vältimisel. Alaealiste asjade komisjoni ei tule vaadelda eespool toodutega paralleelselt tegutseva organina, vaid operatiivse keskusena, mis koordineerib alaealiste seas tehtavat kasvatustööd, eriti aga tegevust alaealiste õiguserikkumiste ärahoidmiseks.

Ka Tartu Linna TSN Täitevkomitee juures töötav alaealiste asjade komisjon ei ole omaette töötav organ, vaid ta toetub laialdasele aktiivile – töörahva saadikute nõukogude alalistele komisjonidele, saadikute gruppidele, ametiühingute käitis- ja kohalikele komiteedele, vabatahtlikele rahvamalevlastele, majavalitsuste kaastöökomisjonidele, samuti haridus- ja tervishoiuorganitele, miilitsa lastetoale ning kultuurhariduslikele asutustele.

Toetudes eespool nimetatud organisatsioonidele, on alaealiste asjade komisjon püüdnud juhendada ja suunata nende tegevust ning anda neile soovitusi töö korraldamiseks alaealistega ja nende vanematega.

Alaealiste asjade komisjoni peatähelepanu on suunatud põhjuste väljaselgitamisele alaealiste kõrvalekaldumistes ja üldsuse mobiliseerimisele nende kõrvaldamiseks.

Õiguserikkumiste vastu võitlemisel on Tartu Linna TSN Täitevkomitee alaealiste asjade komisjon pööranud tõsist tähelepanu tööle kooliõpilaste hulgas.

Tartu Linna TSN Täitevkomitee alaealiste asjade komisjoni praktika tõestab, et suur osa õiguserikkujatest on just halvasti edasi jõudvad õpilased või juba koolist lahkunud õpilased, kel on haridust ainult 5–6–7 klassi.

Selletõttu on püütud likvideerida õpilase mitteedasijõudmise ning enne kohustusliku hariduse omandamist koolist väljalangemise põhjusi.

Et enamikul juhtudel ilmnevad halb õppeedukus ja sellega kaasnev halb käitumine nende laste juures, kelle kodus ei püüta või ei suudeta lapses arendada töökust, distsipliinitunnet, ausust, siis on püütud viimastel aastatel mõjutada kõigepealt neid perekondi.

Alaealiste asjade komisjoni ülesandel selgitati koolides välja kõik need perekonnad, kus vanemate lahkkelide, amoraalse käitumise, alkoholi kuritarvitamise jt. asjaolude tõttu ei suudeta kujundada lapsi õiges suunas.

Koolide ja lastevanemate komiteede poolt püüti ja püütakse abistada perekondi, kes seni ei ole toime tulnud laste sihikindla kasvatamisega. Enamikus koolides on kinnitatud sellistele perekondadele individuaalšefid, et nad vanemaid kasvatamisel aitaksid. Paremaid tulemusi sel alal on saavutatud Tartu I ja II keskkoolis. Kui mõni aasta tagasi mitmed nimetatud koolide õpilased panid toime rea õiguserikkumisi ja kuritegusid, siis 1965/66. õppeaastal suudeti seda juba täielikult vältida.

Koolide lastevanemate komiteede poolt individuaalšefluse teostamine on aidanud kaasa real juhtudel ka koduse olukorra normaliseerimisele.

Et alaealiste kõrvalekaldumise üheks teguriks on korduv klassikursuse kordamajätmine, siis on alaealiste asjade komisjon püüdnud saavutada korduva kordamise likvideerimist. Kuigi alaealiste osjade komisjon juhtis probleemile tähelepanu juba 1962. aastal, ei ole siin veel märgata olukorra muutumist.

1965. a. lõpul uuriti kolmes koolis (VIII Keskkoolis, IX ja XIII 8-kl. koolis) klassikursuse kordamise olukorda. Kontrollimisel selgus, et 3 koolis kokku oli 30 sellist õpilast, kes kogu õppeperioodi kestel on kursust korranud kaks korda, kolm korda 11 õpilast ja neli korda 1 õpilane.

Kontrollimisel selgus, et klassikursuse kordamise olulisemaid põhjusi on õpilase õppimistahte ja kohusetunde puudumine (38 õpilast 87 puuduliku hindegga õpilasest), edasi vähene järelevalve päevarežiimi täitmise üle (19 õpilast) ja kolmandaks õpilase vastuvõtuvõime piiratus mõnes aines (17 õpilase juures). Pideva kontrolli kindlustamisel õpilase tegevuse üle ning temas töötahte ja distsipliini

nitunde süvendamisel oleks saavutatud ka normaalne õppeedukus.

Viimasel ajal on alaealiste asjade komisjon soovitanud halva edasijõudmise ja käitumisega õpilaste väljakutsumist nende vanemate töökohtadesse. Praktika on tõestanud, et õpilaste regulaarne ning süsteemikindel väljakutsumine vanemate töökohtadesse ning nendega seal vestlemine on suure distsiplineeriva mõjuga. Suuremat järjekindlust sel alal on ilmutanud Tartu Aparaaditehas, Naha- ja Jalatsite Kombinaat, Tartu Ehitusmaterjalide Tehas jt.

Viimase kolme aasta jooksul on tehtud suurt tööd õpilaste koolist lahkumise vältimiseks enne 8. klassi lõpetamist. Kui 1962. aastal läks koolist tööle rohkem kui 140 sellist noort, siis 1965. aastal ainult 35. Sellel faktil on väga suur tähendus. Seoses 8-klassilise hariduseta noorukite koolist lahkumise vähenemisega on vähenenud ka töötavate alaealiste hulgas õiguserikkumiste arv.

Et iga aastaga väheneb koolist 8-klassilise hariduseta noorte lahkumine, siis on vaja, et koolide lastevanemate komiteed ning vanemate töökohad suurendaksid kontrolli nende õpilaste üle, keda ei lubatud koolist lahkuda. Tartu II Keskkoolist ei lubatud 1965. a. sügisel lahkuda 16-aastaselt Rein S-il. Metsakombinaadi ametiühinguorganisatsioon ei suutnud aga teostada järjekindlat kontrolli Rein S-i õppimise üle, mistõttu viimane ei täitnud temale pandud lootusi.

Tähtis lõik alaealiste õiguserikkumiste ärahoidmisel on kindlasti laste suvevaheaja õige korraldamine. Viimastel aastatel on see probleem olnud nii täitevkomitee kui ka alaealiste asjade komisjoni orbiidis.

1964. ja 1965. a. õnnestusid koolide juures korraldatud suvelaagrid. Nendesse laagritesse suunati ka õpilasi, kellel oli tõsisemaid puudusi käitumises. Sellega suudeti siduda ja haarata neid õpilasi, kes üksi olles oleksid võinud kalduda ebaõigele teele.

Kuigi suvised üritused on õnnestunud hästi, on selle korraldamisel ka puudujääke. Koolide ja lastevanemate kontakti vähesuse tõttu ei ole haaratud suvevaheaja üritustega veel kõiki õpilasi. Selle tulemusena otsivad mitmed õpilased ise endale tegevust ning panevad toime õiguserikkumisi.

Selles lõigus peab alaealiste asjade komisjon tugevdama nõudlikkust koolide ning nende lastevanemate komiteede suhtes, et eelseisvatel aastatel ei korduks varasematel esinenud vead.

Et alaealiste õiguserikkumiste ärahoidmisel on koduses kasvatuses esinevate puudujääkide kõrvaldamine olulise tähtsusega, siis on selle probleemiga tulnud otseselt tegelda ka Tartu Linna TSN Täitevkomitee alaealiste asjade komisjonil, ja peamiselt siis, kui kooli pedagoogide ja lastevanemate komitee poolt antud soovitusel ei ole andnud tulemusi.

1964. aastal arutati alaealiste asjade komisjonis 45 juhul koduse kasvatuses olukorda, 1965. aastal 50 juhul. 1964. aastal esitati

22 hagi Tartu Linna Rahvakohtusse vanemlike või kasvatuslike õiguste äravõtmiseks, rahvakohus rahuldab hagi 18 juhul. 1965. aastal välistati kasvatuslikud õigused 3 juhul.

1965. aastal võimaldus alaealiste asjade komisjonil rakendada lastevanemate suhtes ka omapoolseid mõjutusvahendeid vastavalt põhimääruses tehtud täiendustele. Nii trahviti 1965. a. 28 lastevanemat ja nende nõusolekuta suunati internaatkoolidesse 15 alaealist.

Linnas on veelgi perekondi, kes ei ole võimelised kujundama lastest tublisid nõukogude inimesi. On vaja lapsed sellistest perekondadest õigeaegselt suunata riiklikule kasvatusle.

Töö korraldamiseks alaealistega viib alaealiste asjade komisjon regulaarselt läbi seminare koolide direktoritele, klassijuhatajatele, ettevõtetele, asutuste ametiühingukomitee esimeestele ning laste ja noorukite töö komisjonidele.

1962. a. algatas alaealiste asjade komisjon seksuaalküsimuste valgustamist vanemate klasside õpilastele. Tollel aastal ja ka hiljem on selles valdkonnas tehtud tõhusat tööd antud probleemi valgustamisel nii õpilastele kui ka lastevanematele.

Alaealiste asjade komisjoni tegevussfääris on pidevalt töö ettevõtetes ja asutustes töötavate alaealistega. Komisjoni ühiskondlikud inspektorid ja liikmed kontrollivad regulaarselt alaealiste tööd ja käitumist ettevõtetes. Praktika on tõestanud, et paljud alaealised soovivad töölt lahkuda, kui nendega hakatakse järjekindlamalt töötama.

Et vältida alaealiste väljumist kollektiivi mõju alt, selleks on vaja ettevõtete ühiskondlikel organisatsioonidel selgitada lahkumise motiivid ning püüda vältida alaealise lahkumist ettevõtetest. Selle abinõu ellurakendamisel suudetakse paremini ja järjekindlamini korraldada alaealiste elu.

On praktiseeritud individuaalšeffide määramist töötavatele alaealistele. Tartus on individuaalšefid määratud töökoha poolt. Enamusele alaealistest, kelle küsimust on tulnud arutada alaealiste asjade komisjonis, on määratud šefid. Rida individuaalšeffe on tulnud oma ülesannetega hästi toime. Nad on edukalt aidanud kujundada oma šeflusalustel kasulikke iseloomuomadusi. Paljudest töötavatest alaealistest, kelle küsimusi tuli komisjonil arutada 2–3 aastat tagasi, on kujunenud tublid noored.

Töö aktiveerimisest töötavate alaealiste hulgas annab tunnistust ka see asjaolu, et kui 1964. a. arutati komisjonis 88 töölisnoore õiguserikkumist, siis 1965. a. oli neid 38.

Alaealiste käitumise kontrolli tõhustamiseks ja sellealase koordineeriva töö aktiveerimiseks moodustati 1965. a. augustis alaealiste asjade komisjoni juurde 3 sektsiooni:

1) õiguserikkumisi ja kuritegusid toimepannud alaealiste käitumise kontrolli komisjon,

- 2) koduse kasvatuse kontrolli sektsioon ja
- 3) alaealiste kohta käiva tööseadusandluse täitmise kontrolli sektsioon.

Sektsioonid on tugevdanud alaealiste asjade komisjoni otsuste täitmise kontrolli.

Alaealiste asjade komisjon on oma tegevuses püüdnud toetuda alaliste komisjontele ja rahvasaadikutele. Alates 1963. aastast on korraldatud rahvasaadikutele saadikute päevi alaealistega tehtava töö korraldamisest.

Laiemad ja suuremad ülesanded seati rahvasaadikutele 1965. a. septembris toimunud rahvasaadikute päeval. Lähtuti põhimõttest, et iga saadiku tegevuspiirkonnaks on valimisringkond, kus ta puutub kokku enamikuga perekondadest. Alaealiste asjade komisjon jaotas rahvasaadikutele vastavalt nende valimisringkonnale kontrollimiseks need alaealised, kelle küsimusi on arutatud alaealiste asjade komisjonis. Nende ülesannete täitmist on pidevalt kontrollinud saadikute grupid. 1965. a. lõpus ja 1966. a. algul kontrollis enamus saadikute grupe rahvasaadikutele antud ülesannete täitmist. Rahvasaadikute grupid on aktiivselt hakanud tegelema ka laste ja noorukite elukohajärgse töö korraldamisega. Grupi koosolekuil on arutatud laste mängunurkade ja -platside rajamist ning laste suvevaheaja korraldamist.

Ka alalised komisjonid on lülitunud aktiivsemalt noorsooprobleemide lahendamisele. Peale hariduskomisjoni on alaealistega tehtavat tööd arutanud veel kultuurikomisjon ja alaline rahanduskomisjon. Alalised komisjonid püüavad kõrvaldada neid tegureid ja põhjusi, mis võimaldavad noortel õiguserikkumistele kalduda, ja otsivad teid noorte huvide paremaks rakendamiseks.

КОМИССИЯ ПО ДЕЛАМ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ ИК СДТ Г. ТАРТУ В БОРЬБЕ С ПРАВО- НАРУШЕНИЯМИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ

И. Лотт

Резюме

Основной задачей комиссии по делам несовершеннолетних является предотвращение правонарушений несовершеннолетними, борьба против безнадзорности, устройство жизни детей и юношей, а также защита их прав.

Комиссию по делам несовершеннолетних необходимо рассматривать как оперативный центр, который координирует воспитательную работу среди несовершеннолетних, особенно, в предупреждении нарушений несовершеннолетних. В своей деятельности она опирается на общественные организации.

Комиссия по делам несовершеннолетних г. Тарту большое внимание уделяет работе среди слабоуспевающих учащихся, так как большое число из них совершает и правонарушения. Были приняты меры по устранению причин неуспеваемости учащихся и выяснено, что основной причиной является отсутствие желания прилежно учиться.

Ответственной задачей также является организация летнего отпуска. Хотя из года в года организационная сторона этого дела улучшается, недостатки все же имеются. Из-за отсутствия контакта между школами и родителями не все учащиеся охватываются летними мероприятиями.

В большинстве школ по предложениям комиссии к некоторым семьям прикреплены индивидуальные шефы, которые помогают этим семьям воспитывать детей.

Комиссия по делам несовершеннолетних регулярно организует и семинары для директоров, классных руководителей, представителей предприятий, комиссий по устройству молодежи на работу.

Основной функцией комиссии по делам несовершеннолетних является работа с рабочей молодежью. Общественными инспекторами и членами комиссий по делам несовершеннолетних регулярно проверяется работа несовершеннолетних.

Комиссия по делам несовершеннолетних в своей работе всегда опирается на народных заседателей, постоянные комиссии горисполкома и группы депутатов. Начиная с 1963 г., для депутатов устраиваются специальные дни для ознакомления с работой комиссии по делам несовершеннолетних.

Группы депутатов горисполкома занимаются трудоустройством молодежи, организацией детплощадок и проведением летних каникул.